

Onderwerp

Nationaal Programma Ruimte voor Defensie - bijstelling planning

Kern mededeling:

De staatssecretaris van Defensie, de heer Tuinman, heeft de Tweede Kamer geïnformeerd dat de planning voor het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) wordt bijgesteld. In plaats van in het eerste kwartaal van 2025 zullen de voorkeurslocaties eind mei 2025 bekend worden gemaakt, als onderdeel van de ontwerp Beleidsvisie Ruimte voor Defensie.

Mededeling:

Defensie heeft meer ruimte nodig voor het vervullen van haar taken. In het kader van het NPRD worden locatie-alternatieven onderzocht voor verschillende Defensieonderdelen.

De staatssecretaris van Defensie heeft in zijn brief van 29 januari 2025 aan de Tweede Kamer aangegeven dat meer tijd nodig is vanwege zorgvuldig onderzoek en bestuurlijk overleg en de bredere ruimtelijke afweging van de Defensie-opgaven met andere ruimtelijke opgaven.

Vanuit Defensie wordt de volgende planning gegeven:

- Eind mei 2025: ontwerp Beleidsvisie Ruimte voor Defensie aanbieden aan de Tweede Kamer
- Nog voor de zomervakantie van 2025: inspraakronde op ontwerp Beleidsvisie Ruimte voor Defensie
- Nog in 2025: definitieve Beleidsvisie Ruimte voor Defensie gereed.

Registratienummer

3364770

Datum

4 februari 2025

Expertiseteam

ETGO

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Reus, J. de

Ter kennisname aan PS en
burgerleden

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de Woo (ja/nee aangeven)
TK-brief van 29-01-2025 bijstellen planning NPRD	3364774	ja
PS-mededeling van 10-12-2024	3346277	ja

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag
de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Onze referentie
D2025-000352

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en
onderwerp vermelden.*

Datum 29 januari 2025
Betreft Bijstelling planning Nationaal Programma Ruimte voor Defensie

Geachte voorzitter,

Omdat ik mij ervan bewust ben dat het onderzoeken van mogelijke locaties voor de uitbreiding van Defensie veel maatschappelijke onrust teweegbrengt, probeer ik belanghebbenden en medeoverheden hierover zorgvuldig en snel te informeren. Met mijn brieven van 12 november en 12 december 2024 (kamerstukken 36 592, nr. 7 en 36 527, nr. 8) heb ik uw Kamer daarom geïnformeerd over de uitkomsten van de eerste trechtering van locatie-alternatieven die worden onderzocht in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). In deze brieven heb ik toegelicht welke locatie-alternatieven wel en welke niet verder worden onderzocht. Ook heb ik toegelicht hoe ik – in lijn met uw motie over verbetering van de informatievoorziening rond de uitbreidingsplannen van Defensie (Kamerstuk 36 124, nr. 51) - betrokkenen en belanghebbenden zo snel als mogelijk over deze uitkomsten heb geïnformeerd. Ik wil de zorgvuldigheid van het NPRD-proces blijven garanderen. Hier is helaas meer tijd voor nodig. Daarom kan ik niet anders dan de planning bijstellen en eind mei de voorlopige voorkeurslocaties bekendmaken. Ik begrijp dat mensen hiermee langer in onzekerheid blijven, maar dit is nodig voor een zorgvuldig proces.

Met het bekendmaken van de resultaten van de eerste trechtering is het proces gestart om te komen tot de selectie van voorlopige voorkeurslocaties. In de bovengenoemde brieven heb ik aangegeven dat het kabinet naar verwachting in het eerste kwartaal van dit jaar de voorlopige voorkeurslocaties bekend zou maken als onderdeel van de ontwerp Beleidsvisie Ruimte voor Defensie. Om een aantal redenen verschijnt deze ontwerp beleidsvisie later. De belangrijkste reden is dat de zorgvuldige afronding van het planMER-onderzoek om meer tijd vraagt. Dit komt doordat ik, naar aanleiding van de provinciale informatiebijeenkomsten en de bestuurlijke overleggen die ik heb gevoerd met provincies en betrokken gemeenten, op een aantal onderdelen verdiepend onderzoek heb moeten uitvoeren. In een aantal gevallen zijn ook nieuwe of aangepaste locatie-alternatieven aangedragen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het locatie-alternatief voor amfibisch oefenen in de provincie Noord-Holland.

Voordat ik met provincies in overleg ga over de voorlopige voorkeurslocaties dienen deze onderzoeksresultaten beschikbaar te zijn. De provincies moeten voorafgaand aan dit overleg hiervan kennis kunnen nemen en ook in de gelegenheid zijn deze overleggen goed voor te bereiden. Deze bestuurlijke overleggen met de provincies en betrokken gemeenten vinden daarom in de eerste helft van maart plaats. De nieuwe planning geeft ook ruimte voor eventuele nadere afstemming mocht dat na de reeks van bestuurlijke overleggen nodig zijn.

Daarnaast hebben veel provincies zowel in de bestuurlijke overleggen met mij, maar ook in het kader van overleggen over de Nota Ruimte en NOVEX, aandacht gevraagd voor een goede en bredere ruimtelijke afweging van defensie-opgaven met de andere ruimtelijke opgaven (zoals landbouw en natuur, energie, woningbouw). Een aangepaste planning van de ontwerp Beleidsvisie

Ruimte voor Defensie maakt deze bredere ruimtelijke weging in het kader van de Nota Ruimte beter mogelijk.

Op grond van deze overwegingen wil ik eind mei uw Kamer de ontwerp Beleidsvisie Ruimte voor Defensie doen toekomen. Ik besef dat ik direct belanghebbenden daarmee langer in onzekerheid laat. Bewoners en ondernemers rond de overgebleven zoeklocaties hebben behoefte aan duidelijkheid over hun toekomst; of Defensie nu in hun buurt komt of niet. Ik ben voornemens de komende maanden een aantal locaties waar mensen wonen of hun bedrijf voeren te bezoeken. Dit om de impact van de beslissingen die wij maken in het NPRD beter te kunnen doorleven. Met de aanpassing van de planning blijft het mogelijk om nog voor de zomervakantie de inspraakronde op de ontwerp Beleidsvisie te houden. Daarmee blijft het ook mogelijk om nog dit jaar de definitieve beleidsvisie gereed te hebben.

Om de bijstelling van de planning ook aan betrokkenen en medeoverheden te communiceren zullen zij op verschillende manieren worden geïnformeerd; zo zullen ambtenaren van betrokken medeoverheden via een mail, met bijgevoegde kamerbrief, op de hoogte worden gebracht en zal de bijstelling van de planning via verschillende mediakanalen, zoals de website van Defensie, aan overige betrokkenen worden gecommuniceerd.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Gijs Tuinman

Onderwerp

Nationaal Programma Ruimte voor Defensie - stand van zaken

Kern mededeling:

Bij brief van 12 december 2024 heeft de staatssecretaris van Defensie, G. Tuinman, de Tweede Kamer geïnformeerd over de locaties die nader onderzocht worden voor jachtvliegtuigen. Lelystad Airport is nog in beeld voor jachtvliegtuigen, zowel voor de volledige behoefte van 2300 sorties als voor de halve behoefte van 1150 sorties.

Deze informatie is aanvullend op onze mededeling van 12 november 2024, waarin wij uw Staten hebben geïnformeerd over de locaties die de staatssecretaris van Defensie wel of niet nader onderzoekt in het kader van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). Voor de jachtvliegtuigen was dat toen nog niet bepaald.

Mededeling:

Defensie heeft meer ruimte nodig om invulling te geven aan haar taken. In het kader van het NPRD onderzoekt Defensie welke locaties de voorkeur hebben voor bepaalde Defensieonderdelen.

In vervolg op zijn brief van 12 november 2024 heeft de staatssecretaris van Defensie nu ook voor de jachtvliegtuigen aangegeven welke locaties nog nader worden onderzocht. Voor de jachtvliegtuigen gaat het om de locaties Eelde, De Peel en Lelystad Airport voor zowel de volledige behoefte van 2300 sorties als de halve behoefte van 1150 sorties. De locaties Woensdrecht en Twente worden nader onderzocht voor alleen de halve behoefte van 1150 sorties. Voor Lelystad Airport geldt dat deze locatie ten opzichte van de andere locaties het minste aantal 'geluidgehinderde' woningen geeft.

Naar verwachting wordt in het voorjaar van 2025 het ontwerp NPRD bekend gemaakt met daarin de voorkeursalternatieven van het Kabinet voor de verschillende Defensieonderdelen.

Het college vindt de komst van jachtvliegtuigen op Lelystad Airport alleen bespreekbaar als de luchthaven ook open gaat voor groothandelsverkeer. Daarbij is het behoud van een goed woon-, werk- en leefklimaat essentieel.

Nabij Lelystad Airport is een onderzoekslocatie voor een spring(stof)oefenterrein gelegen die door Defensie ook nader wordt onderzocht. Naar aanleiding daarvan, hebben inwoners en ondernemers die op of nabij die locatie gevestigd zijn, bij Defensie en de Tweede Kamer hun zorgen en bezwaren geuit tegen de komst van een spring(stof)oefenterrein.

In contacten met Defensie benadrukt ons college dat een spring(stof)oefenterrein onbespreekbaar is. Het legt een onaanvaardbaar groot beslag op de ruimte midden in de Flevopolders met hoogwaardige agrarische gronden en het kan een grote impact hebben op de regionale economie.

Daarnaast wordt steeds aandacht gevraagd voor de positie van de inwoners en ondernemers die met de mogelijke komst van een Defensie onderdeel te maken krijgen. Het college dringt aan op vroegtijdig inzicht in de realisatie van het (ontwerp) NPRD voor inwoners en omwonenden.

Bijlagen

Link naar de TK brief: [Ruimte voor Defensie | Defensie.nl](#)

Linken naar ingekomen brieven:

Registratienummer

3346277

Datum

10 december 2024

Expertiseteam

ETGO

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Reus, J. de

Ter kennisname aan PS en
burgerleden

Mededeling

Bladnummer

2

Registratienummer

3346277

[Brief-van-burger-Verzoekschrift](#)
[Brief-van-burger-Reactie-op-ruimte-voor-Defensie](#),
[Brief-van-burger-Bezwaar-Defensie](#),
[Brief Stichting-De-Lelystadse-Boer](#)

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de Woo (ja/nee aangeven)
Mededeling van 12 november 2024 Mededeling-mbt-NPRD-stand-van-zaken	#3333538	Ja
TK-brief van 12 december 2024 Ruimte voor Defensie Defensie.nl	#3350246	ja

Onderwerp

Nationaal Programma Ruimte voor Defensie - stand van zaken

Kern mededeling:

De staatssecretaris van Defensie, G. Tuinman, heeft de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). Hierin geeft hij voor de verschillende Defensieonderdelen aan:

- welke locaties kansrijk zijn en nader worden onderzocht en
- welke locaties niet-kansrijk zijn en niet meer verder worden onderzocht.

Voor de jachtvliegtuigen is nog niet duidelijk of bepaalde locaties als niet-kansrijk aangemerkt worden, omdat de onderzoeken hiervoor later beschikbaar komen. Een bestuurlijk overleg met de staatssecretaris over de jachtvliegtuigen is aangekondigd begin december 2024.

Met het aanduiden van de locaties die niet meer verder onderzocht worden, geeft de staatssecretaris invulling aan de wens om zo snel mogelijk helderheid te geven aan de betrokkenen. De uiteindelijke voorkeurslocaties zijn nu nog niet bekend. De keuze hiervoor maakt het kabinet naar verwachting in het eerste kwartaal van 2025, welke wordt neergelegd in het ontwerp-NPRD.

De grondeigenaren van percelen die gelegen zijn binnen een onderzoekslocatie, zijn door Defensie over de stand van zaken geïnformeerd.

Mededeling:

Defensie heeft meer ruimte nodig om invulling te geven aan haar taken. In het kader van het NPRD onderzoekt Defensie welke locaties de voorkeur hebben voor bepaalde Defensieonderdelen. Op basis van de eerste voorlopige onderzoeken komt een aantal locaties als kansrijk dan wel niet-kansrijk naar voren. Om zo snel mogelijk helderheid te geven aan betrokkenen, maakt Defensie nu bekend welke locaties zij niet meer verder onderzoekt. Uit de locaties die wel (nader) onderzocht worden bepaalt Defensie per onderdeel de voorkeursalternatieven. Bij de keuze van de uiteindelijke voorkeursalternatieven die in het eerste kwartaal van 2025 in het ontwerp-NPRD worden opgenomen, zal het kabinet ook letten op de mogelijke effecten van stapeling van Defensieonderdelen en de andere opgaven in een gebied. In de belangenafweging neemt het kabinet, naast de uitkomsten van het MER en de geschiktheid voor Defensiedoeleinden, ook het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak mee. De vaststelling van het NPRD is eind 2025 voorzien.

Voor de jachtvliegtuigen is nog geen nader onderscheid gemaakt. Wel heeft Defensie een bestuurlijk overleg begin december 2024 over de jachtvliegtuigen aangekondigd.

De volgende locaties worden door Defensie nog als kansrijk aangemerkt:

Registratienummer

3333538

Datum

12 november 2024

Expertiseteam

ETGO

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Reus, J. de

Ter kennisname aan PS en
burgerleden

Mededeling

Bladnummer

2

Registratienummer

3333538

Defensie-onderdeel waar Flevoland mogelijk mee te maken krijgt	Locaties in Flevoland	Locaties buiten Flevoland
Kazerne ondersteunende eenheden	- Spiekweg - Oosterwold	- intensivering van activiteiten in Ermelo en Stroe
Grootschalige munitieopslag	- Biddinghuizen (langs N305)	- Staphorst - Weerselo
Sic (snel inzetbare capaciteit voor munitieopslag)		- Kollumerwaard-West - Lemmer (op de grens met Noordoostpolder) - Kollumerwaard-Oost
Spring oefenterrein	- Lelystad (langs de Meeuwenweg)	- Arnhem Rozendaal - Kollumerwaard
Routes voor drones	Rechtstreekse routes: - Route naar Marknesse/MITC - Route over Flevoland van Den Helder naar Deelen	- Alle rechtstreekse routes
Helikopter laagvlieggebied	Alle zoekgebieden blijven: - Ketelmeer e.o.	- Alle zoekgebieden blijven
Jachtvliegtuigen	Alle zoekgebieden blijven: - Lelystad Airport	- Alle zoekgebieden blijven

Voor de kazerne voor het versterken en concentreren van ondersteunende eenheden waren ook uitbreidingen van Stroe en/of Ermelo in beeld. Dat de uitbreiding van Stroe en/of Ermelo niet verder wordt onderzocht, wil niet zeggen dat de bestaande locaties verdwijnen. De locaties blijven voor Defensiedoeleinden in gebruik en de mogelijkheid van intensivering van activiteiten op de bestaande defensielocaties wordt verkend. Voor Defensie blijft daarbij ruimte nodig in Flevoland (Zeewolde) voor een nieuwe plek voor het concentreren en versterken van de ondersteunende eenheden.

Voor de helikopter-laagvlieggebieden blijven alle zoeklocaties in beeld. De zoeklocaties worden geoptimaliseerd. Dat wil zeggen dat de uiteindelijke vorm van de locaties nader wordt bepaald. Voor de routes van de drones waren voor elke verbinding twee routes in beeld: een rechtstreekse en een waarbij om gevoelige gebieden heen wordt gevlogen. Defensie heeft de rechtstreekse routes als kansrijk aangemerkt en de niet-rechtstreekse routes als niet-kansrijk. De rechtstreekse routes worden nog wel geoptimaliseerd.

Insteek college

Elke regio zal zijn steentje moeten bijdragen. Flevoland is voor meerdere Defensieonderdelen in beeld. De verschillende Defensieonderdelen waarvoor ruimte wordt gezocht verschillen in omvang en mogelijke impact op de omgeving. Hierin is wel een balans nodig.

Bij de mogelijke komst van onderdelen van Defensie kijken wij of deze ook bijdragen aan een meer evenwichtige ontwikkeling van Flevoland, in het bijzonder of het een bijdrage levert aan werkgelegenheid en een goede leefomgeving voor de Flevolandse samenleving.

Landbouw is een belangrijke economische sector in Flevoland, De eventuele komst van verschillende Defensieonderdelen gaat ten koste van landbouwgrond en heeft grote impact op de bewoners en ondernemers.

Ons college ziet de komst van de kazerne voor de ondersteunende diensten als een welkome bijdrage aan de doorontwikkeling van Flevoland. Het biedt kansen voor werkgelegenheid, opleidingen en voorzieningen. Maar ook op het vlak van infrastructuur, energie en water zien wij mogelijkheden voor samenwerking. Er zijn nog twee locaties voor de kazerne in Flevoland in beeld. Gelet op de impact die de mogelijke komst van de kazerne heeft en de onzekerheid en schaduwwerking

Mededeling

Bladnummer

3

Registratienummer

3333538

het voor de inwoners en ondernemers in het gebied geeft, ziet het college graag dat het kabinet zo snel mogelijk een keuze hierin maakt.

Wat betreft een mogelijke grootschalige munitieopslag zien wij geen meerwaarde voor Flevoland.

De komst van een springterrein is voor ons onbespreekbaar. Het legt een onaanvaardbaar groot beslag op de ruimte midden in het landelijke gebied met hoogwaardige agrarische gronden en kan grote impact op de regionale economie hebben.

Wij vragen van Defensie en van het kabinet dan ook nadrukkelijk om bij de keuze van de uiteindelijke voorkeursalternatieven rekenschap te geven van een meer evenwichtige ontwikkeling van Flevoland.

Bijlagen

Link naar de TK brief: [Ruimte voor Defensie | Defensie.nl](#)

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de Woo (ja/nee aangeven)
Mededeling van 22 oktober 2024	#3328202	ja
TK-brief van 12 november 2024	#3338557	ja

Onderwerp
Bestuurlijk overleg staatssecretaris

Kern mededeling:
Staatssecretaris G. Tuinman van Defensie maakt een ronde langs provincies om te spreken over het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). Afgelopen maandag 21 oktober 2024 heeft hij in Flevoland gesproken met bestuurders van de provincie en de gemeenten om te vernemen welke aandachtspunten er hier leven.

Mededeling:
Tijdens zijn bezoek wees de staatssecretaris op de omstandigheden in de wereld en de noodzaak om Defensie te versterken. Daarvoor worden in het kader van het NPRD locaties onderzocht en vergeleken, waaronder verschillende locaties in Flevoland.
De staatssecretaris kwam aandachtspunten ophalen en wilde weten welke kansen worden gezien. Daarbij wees hij op de mogelijkheden van het investeringsfonds Security Fund (zie ook <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2024/10/16/staatssecretaris-tuinman-kracht-van-innovatie-sleutel-tot-succes-in-gevecht>). Het is zeer waarschijnlijk dat Defensie in de toekomst ook in Flevoland komt; iedere provincie/regio zal zijn steentje moeten bijdragen. Aandachtspunt is onder meer de impact voor zittende en omliggende ondernemers en inwoners. Er is verzocht om zo snel mogelijk helderheid te geven zodat mensen niet langer dan nodig in onzekerheid verkeren. Kansen worden bijvoorbeeld gezien voor werkgelegenheid en innovaties rondom drones. Voor 2 december 2024 is een bestuurlijk overleg met de staatssecretaris aangekondigd over de jachtvliegtuigen.
Defensie is nog bezig met het onderzoek op basis waarvan ze voorkeursalternatieven bepaalt. Naar verwachting zal besluitvorming hierover plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2025, met het ontwerp beleidsvisie NPRD. In het ontwerp beleidsvisie NPRD staan dan de door het kabinet gemaakte locatiekeuzen. Het uitwerken van de gemaakte keuzen wil Defensie vervolgens samen met de betrokkenen in de regio's doen.

Registratienummer
3328202
Datum
22 oktober 2024
Expertiseteam
ETGO

Openbaarheid
Openbaar

Portefeuillehouder
Reus, J. de

Ter kennisname aan PS en
burgerleden

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de Woo (ja/nee aangeven)

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Onze referentie

BS2024036142

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en
onderwerp vermelden.*

Datum 12 november 2024

Betreft Niet verder te onderzoeken locatie-alternatieven voor het NPRD

Geachte voorzitter,

Sinds een aantal jaar wordt weer geïnvesteerd in Defensie: meer mensen, meer materieel, meer training en meer activiteiten. Dit kabinet zet die lijn met kracht voort. De veiligheidssituatie in de wereld verslechtert helaas steeds meer. De krijgsmacht moet daarom worden versterkt, in het bijzonder op hoofdtak 1 (de verdediging van ons grondgebied en dat van onze bondgenoten) zodat Defensie in staat is om te verdedigen wat ons dierbaar is. Dit vraagt om extra ruimte, zowel fysieke, milieu- als geluidsruimte. In het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) is die extra ruimte vraag in beeld gebracht en zoeken we zorgvuldig naar goede locaties en ruimte voor defensie-activiteiten in samenhang met andere urgente ruimtevragen.

Op 31 augustus jl. heb ik een Nota van Reactie (NvR) aan uw Kamer gestuurd (kamerstuk 36 124 nr. 47) waarin ik heb toegelicht dat bij veel betrokkenen een grote behoefte bestaat om zo snel mogelijk duidelijkheid te krijgen als een locatie-alternatief niet verder wordt onderzocht, de zogenaamde eerste trechtering. Bezoekers van de informatiebijeenkomsten gaven aan dat juist de onzekerheid over hun situatie datgene is waar ze zich grote zorgen over maken. Daarnaast heb ik in het tweeminutendebat Ruimte voor Defensie van 10 september jl. met uw Kamer het gesprek gevoerd over het NPRD. In dit debat heeft uw Kamer mij met een motie (kamerstuk 36 124, nr. 51) opgeroepen om de informatievoorziening rond de uitbreidingsplannen van Defensie te verbeteren, zonder vertraging in de uitvoering van het programma op te lopen. Ik onderschrijf beide oproepen tot snelle en heldere informatievoorziening en wil, in lijn met de motie, zo spoedig mogelijk duidelijkheid geven. Daarom communiceer ik in dit stadium van het proces de locatie-alternatieven die wij in deze fase van het NPRD niet verder zullen onderzoeken.

In de afgelopen periode hebben we op vele manieren gesprekken gevoerd met bewoners, belanghebbenden en bestuurders door middel van onder andere informatiebijeenkomsten en bestuurlijk overleggen. Tijdens deze gesprekken is naar voren gekomen wat de impact is van het onderzoeken van bepaalde locatie-alternatieven op de omwonenden en wat de (on)mogelijkheden zijn voor bepaalde locatie-alternatieven, kansen voor ontwikkeling en mogelijkheden tot koppeling met plannen van mede-overheden.

Eerste trechtering van locatie-alternatieven

In de NvR heb ik aangegeven dat een eerste moment om direct betrokkenen te informeren over de eerste trechtering na de eerste ronde van de bestuurlijke overleggen zou zijn. In deze overleggen heb ik toegelicht welke locatie-alternatieven voor welke ruimtelijke behoeften op basis van de nu beschikbare uitkomsten van het planMER niet verder worden onderzocht. In het planMER worden alle locatie-alternatieven van de verschillende ruimtelijke behoeften gelijkwaardig onderzocht op alle relevante thema's van de fysieke leefomgeving. De uitkomsten laten zien dat realisatie op die locaties op basis van één of meerdere aspecten van de leefomgeving niet gemakkelijk uitvoerbaar is.

Voor deze locaties geldt daarom dat de kans zeer klein is om als voorkeursalternatief in het ontwerp van de Beleidsvisie Ruimte voor Defensie te worden opgenomen.

In de bijlage treft uw Kamer per ruimtebehoefte van Defensie een toelichting op de uitkomsten van het onderzoek naar locatie-alternatieven met een bovenregionale afweging uit het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) die niet verder onderzocht zullen worden. Het gaat hierbij om de locatie-alternatieven waarvan nu planMER-resultaten beschikbaar zijn. Ook is een overzicht opgenomen van de locatie-alternatieven die wel verder worden onderzocht. Voor de overige behoeftes met een bovenregionale afweging geldt dat óf alle locatie-alternatieven nog in onderzoek zijn, óf dat de planMER-resultaten nog niet beschikbaar zijn. Ik realiseer mij dat dit niet de zorgen wegneemt rond de locatie-alternatieven die wel verder worden onderzocht.

In deze fase van het NPRD is het nog niet mogelijk om locatie-alternatieven definitief te laten afvallen. Dit gebeurt als de Beleidsvisie Ruimte voor Defensie in 2025 door het kabinet definitief wordt vastgesteld. De reden hiervoor is dat bij het verschijnen van het planMER voor iedereen inzichtelijk moet zijn hoe alle locatie-alternatieven die in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD; kamerstuk 36 124 nr. 41) en in de Nota van Antwoord (kamerstuk 36 124, nr. 44) zijn opgenomen, zijn beoordeeld. Het planMER moet dus aansluiten bij de door het kabinet vastgestelde NRD voor alle locatie-alternatieven.

Locatie-alternatieven in het mijnbouwschadegebied in Groningen

Ik sta specifiek stil bij de locatie-alternatieven voor de behoefte Munitieopslag Snel-Inzetbare-Capaciteit in het mijnbouwschadegebied in Groningen (locatie-alternatieven Slochteren, Luddeweer en Tjuchem) omdat over deze locaties grote maatschappelijke onrust is ontstaan. Defensie heeft op 19 september jl. een speciale informatiebijeenkomst voor de omwonenden in dit gebied georganiseerd. De hier uitgesproken zorgen en de emoties van de omwonenden hebben mij nog sterker doen beseffen wat de bewoners van dit gebied vanwege de mijnbouwschade al hebben moeten meemaken en hoe ongelukkig de ligging van deze locaties is. Bewoners van woningen die recent zijn versterkt of waarvan de plannen voor versterking in een vergevorderd stadium zijn, zouden door de mogelijke vestiging van een munitieopslag hun woning opnieuw moeten verlaten. Ik vind dit, naast bestaande zorgen en emoties, onacceptabel en wil de zorgen van de getroffen bewoners zoveel mogelijk verlichten door duidelijkheid te geven dat de genoemde locaties in het mijnbouwschadegebied niet verder worden onderzocht. Dit is in lijn met de wens van uw Kamer, die mij via een motie (kamerstuk 33 529, nr. 1249) heeft verzocht tot een verbod te komen op het bouwen van munitiedepots in het mijnbouwschadegebied.

Naast signalen uit de omgeving en de motie van uw Kamer laten de uitkomsten van het planMER zien dat de locatie-alternatieven Slochteren, Luddeweer en Tjuchem om meerdere redenen niet geschikt zijn als locatie voor een dergelijke munitieopslag. Deze locaties worden dan ook niet verder onderzocht. De schrijnende situatie die ontstaat bij een eventuele vestiging van een munitieopslag op één van deze locaties maakt dat het kabinet toezegt deze locaties definitief niet in overweging te nemen bij het vaststellen van de ontwerp Beleidsvisie en de keuze van de voorlopige voorkeurslocaties begin volgend jaar.

Vervolgproces

In de genoemde bestuurlijke overleggen heb ik de provincies en gemeenten geïnformeerd over de eerste uitkomsten van het planMER-onderzoek en wat dit betekent voor de in die provincie onderzochte locatie-alternatieven. In de komende dagen worden direct betrokkenen, zowel provincies als gemeenten en omwonenden, hierover persoonlijk door Defensie geïnformeerd.

Op basis van het planMER zal het kabinet na verder bestuurlijk overleg met de provincies en gemeenten naar verwachting in het eerste kwartaal van 2025 de voorlopige voorkeurslocaties bekend maken. Deze worden als onderdeel van het ontwerp van de Nationale Beleidsvisie Ruimte

voor Defensie opnieuw ter inzage gelegd. Bewoners en andere stakeholders kunnen hier wederom zienswijzen op indienen die zullen worden meegenomen in de besluitvorming van definitieve locaties door het kabinet.

Defensie heeft de afgelopen periode ook veel waardering gekregen voor de opzet van het NPRD en de openheid over het proces. Ik waardeer de brieven die ik heb ontvangen van provincies, gemeenten en burgers waarin dit ook is benoemd. Ook in de motie van uw Kamer staat dat Defensie een zorgvuldig en transparant proces doorloopt. Voor de volgende fase in de NPRD-aanpak, het toewerken naar de ontwerp-Beleidsvisie Ruimte voor Defensie en de zogenaamde voorkeurslocaties, is tijdige berichtgeving richting de direct betrokkenen, zowel provincies, gemeenten als omwonenden, nog belangrijker.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Gijs Tuinman

Bijlage bij brief over niet en wel verder te onderzoeken locatie-alternatieven voor het NPRD

Deze bijlage bevat een toelichting op de locatie-alternatieven met een bovenregionale afweging uit het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) die niet verder onderzocht zullen worden. Het gaat hierbij om de locatie-alternatieven waarvan nu planMER-resultaten beschikbaar zijn. Voor de overige behoeftes met een bovenregionale afweging zijn óf alle locatie-alternatieven nog in onderzoek, óf zijn de planMER-resultaten nog niet beschikbaar.

Ook is een overzicht aan het eind van de bijlage opgenomen van de locatie-alternatieven die wel verder worden onderzocht.

Overzicht per behoefte

Behoefte	Niet verder te onderzoeken locatie-alternatieven
I: Concentreren en versterken ondersteunende eenheden	Zeewolde-Gooiseweg
	Biddinghuizen-Noord
	Stroe (de uitbreidingsalternatievenalternatieven zoals genoemd in paragraaf 2.2. van de Nota van Antwoord)
	Ermelo (de uitbreidingsalternatieven zoals genoemd in paragraaf 2.2. van de Nota van Antwoord)
	Landbouwtransitiegebieden
II: Extra locatie grootschalige munitieopslag	Zevenaar
	Toldijk
	Zoelen-Oost
	Zoelen-West
	Dronten
	Dalfsen
III: Nieuwe munitieopslag snel-inzetbare-capaciteit (SIC)	Luddeweer
	Slochteren
	Exloo
	Zweeloo
	Tjuchem
IV: Nieuw terrein voor oefenen en trainen met explosieven (springterrein)	Swifterbant
	Nijverdal
	Loenen
	Wapenveld
	Uitbreiding Reek

V: Oefendorp	Vughtse Heide
	Crayelheide
	Rucphense Heide
	Havelte-West
	Vlasakkers
	Doorn-Driebergen
VI: Amfibisch oefengebied	Petten
	Ouddorp
	Oostvoorne
IX: Onbemande maritieme helikopters	Rechtstreeks
	Langs Natura2000
X: Stationering en corridors onbemande car-godrones	Permanente stationering Twente Airport

Voor de behoeftes VII. Host Nation Support, XI. Laagvlieggebieden helikopters en XII. Helikopterlandingsplaatsen worden alle locatie-alternatieven in de huidige fase van het NPRD verder onderzocht. Voor behoeftes VIII. Uitbreiding jachtvliegtuigcapaciteit en XIII. Onverharde landingsbaan en de locatiespecifieke behoeftes zijn momenteel nog geen planMER-resultaten beschikbaar.

Nadere toelichting

Behoefte I: Concentreren en versterken ondersteunende eenheden

Voor de locatie-alternatieven voor deze behoefte zijn vooral de effecten op het gebied van natuur, water en bodem en landschap en natuur onderscheidend. Met name op basis van deze thema's worden de volgende locaties niet verder onderzocht:

Stroe en Ermelo:

Voor deze locatie-alternatieven is gekeken naar zowel uitbreiding op Stroe óf Ermelo als Stroe én Ermelo samen. Het gaat hierbij om de uitbreidingsalternatieven die opgenomen zijn in de Nota van Antwoord (NvA). Deze uitbreidingsalternatieven worden beperkt door de ligging in Natura 2000-gebied en zijn niet eenvoudig uitvoerbaar binnen het geldende juridisch kader en de vigerende natuur- en milieuwetgeving.

Voor Stroe en Ermelo wordt wel de mogelijkheid van intensivering van activiteiten op bestaande defensielocaties verkend.

Gooiseweg:

De locatie Gooischeweg gaat ten koste van zeer waardevolle biologische akkerbouwgrond in een waardevol open landschap.

Biddinghuizen Noord:

Het alternatief Biddinghuizen Noord scoort in het planMER zeer negatief als het gaat om o.a. geohydrologisch effecten. Ook is gebruik van de locatie Biddinghuizen Noord gekoppeld aan gebruiksbependingen door o.a. interferentie met Lelystad Airport en is

de locatie relatief ver weg gelegen van de regio met een groot arbeidspotentieel.

Landbouwtransitiegebieden: Bij de aantal onderzochte landbouwtransitiegebieden zijn in het planMER-onderzoek zeer negatieve resultaten naar voren gekomen. Deze gebieden ondervinden voornamelijk een zeer negatief effect als het gaat om het aantal geraakte bedrijven en woningen, maar ook als het gaat om impact op de landschappelijke waarde.

Behoefte II: Extra locatie grootschalige munitieopslag

Voor deze behoefte komt in het planMER het aantal geraakte woningen als grootste onderscheidende effect naar voren. Voor de locatie-alternatieven die niet verder onderzocht zullen worden gelden de volgende effecten:

Zevenaar: Voor Zevenaar betreft het in het meest negatieve geval dat 33 woningen geraakt worden. Verder zijn er voor deze locatie zeer negatieve effecten op het gebied van waardevolle landbouwgrond en infrastructuur uit het planMER naar voren gekomen.

Toldijk: Uit het planMER-onderzoek is gebleken dat er voor de locatie Toldijk in het meest negatieve geval 74 woningen geraakt worden.

Zoelen Oost en West: Voor deze locaties is naar voren gekomen dat er in het meest negatieve geval 21-25 woningen geraakt worden. Ook zijn de onderzochte effecten op deze locaties zeer negatief als het gaat om landschap, aardkundige aspecten en de infrastructuur.

Dalfsen: Voor Dalfsen kwamen in het planMER in het meest negatieve geval 32 geraakte woningen naar voren. Ook kwam tijdens het onderzoek naar voren dat er op de locatie sprake is van hoogspanningsleidingen. De aanwezigheid van deze hoogspanningsleidingen in de zogenaamde 'A-zone' rond de opslag, vormt een dermate groot risico voor de munitie die moet worden opgeslagen dat munitieopslag hier niet mogelijk is.

Dronten: Tijdens het onderzoek kwam naar voren dat er op de locatie in Dronten windturbines aanwezig zijn. Deze aanwezigheid is strijdig met de selectiecriteria voor locatie-alternatieven. Ook raakt de locatie Dronten aan de provinciale weg N307 en/of aan de Hanzelijn. Het in gebruik nemen van dit locatie-alternatief zou het verleggen van vitale infrastructuur tot gevolg hebben wat een onderscheidend groot negatief effect is.

Behoefte III: Nieuwe munitieopslag snel-inzetbare-capaciteit

Op basis van het planMER zijn de effecten op de volgende locatie-alternatieven dusdanig negatief dat niet verder onderzocht zullen worden. Ook is voor deze behoefte het aantal geraakte huizen als zwaarwegend onderscheidend effect meegenomen:

Tjuchem: De resultaten uit het planMER voor locatie-alternatief Tjuchem zijn zeer negatief vanwege de omliggende woningen en infrastructuur.

- Slochteren:* De resultaten voor Slochteren uit het planMER zijn zeer negatief, voornamelijk als het gaat om bodemdaling, het aantal woningen, het waardevolle landschap en vruchtbare landbouwgrond.
- Luddeweer:* Voor de locatie Luddeweer gelden dezelfde uitkomsten als voor Slochteren.
- Exloo:* Het planMER-onderzoek toont aan dat op deze locatie het aantal geraakte woningen en een aantasting van waardevol landschap een onderscheidende rol spelen.
- Zweeloo:* Ook voor Zweeloo kwamen het aantal woningen en aantasting van waardevol landschap in het planMER naar voren. Ook is bij deze locatie sprake van hinder voor recreatiegebieden.

Behoefte IV: Nieuw terrein voor oefenen en trainen met explosieven

Voor deze behoefte geldt, net als voor behoeftes II en III, het aantal geraakte woningen als belangrijk onderscheidend aspect voor de locatie-alternatieven die niet verder onderzocht zullen worden. Daarnaast is ook de impact op landbouw als onderscheidend kenmerk uit het planMER gekomen. De volgende locatie-alternatieven zullen niet verder worden onderzocht:

- Reek:* Het planMER-onderzoek wijst uit dat uitbreiding van het bestaande defensie terrein in Reek tot gevolg heeft dat er veel hinder op de omgeving komt alsook dat er veel woningen geraakt zouden worden. Daarnaast is de impact op landbouw en natuur groot.
- Swifterbant:* Tijdens het planMER-onderzoek is gebleken dat op de onderzochte locatie-alternatief in Swifterbant een hoogspanningsleiding aanwezig is. Hierdoor is het uitvoeren van de behoefte op deze locatie niet mogelijk.
- Nijverdal:* De locatie in Nijverdal ligt in Natura 2000-gebied en is niet eenvoudig uitvoerbaar binnen het geldende juridisch kader en de vigerende natuur- en milieuwetgeving. Daarnaast zijn er op deze locatie andere significant negatieve effecten zoals het aantal geraakte woningen en hinder op omgeving.
- Wapenveld:* Voor het locatie-alternatief in Wapenveld gelden vergelijkbare uitkomsten als voor het alternatief in Nijverdal.
- Loenen:* Ook voor het locatie-alternatief in Loenen gelden vergelijkbare uitkomsten. Het in gebruik nemen van de locatie Loenen is daarnaast onwenselijk door de directe nabijheid van het Ereveld Loenen.

Behoefte V: Oefendorp

Voor de behoefte voor een oefendorp zijn de negatieve effecten uit het planMER naar voren komen verspreid over de hele linie van onderzochte thema's. Voor deze behoefte worden de volgende locatie-alternatieven niet meegenomen in een vervolgonderzoek:

Crayelheide, Vughtse Heide, Rucphense Heide, Havelte-West, Vlasakkers, Doorn-Driebergen:

Deze locaties scoren zeer negatief in het planMER-onderzoek. Het gaat daarbij voornamelijk om effecten op natuur- en landschapswaarden en/of een gezonde en veilige leefomgeving.

Behoefte VI: Amfibisch oefengebied

Voor amfibisch oefenen bestaat de behoefte om vanuit zee op strand te landen en, in het meest gunstige geval, door te stoten naar achterliggend gebied. Natuur is daarom een belangrijke factor waarop locatie-alternatieven die hier in het planMER zeer negatief op scoren uit te sluiten van vervolgonderzoek.

Petten:

Uit het planMER is gebleken dat effecten op de natuur bij het locatie-alternatief bij Petten zeer negatief zullen zijn. Deze locatie is gelegen in een zeer kwetsbaar en verstoringsgevoelig gebied. Het is daarom onwenselijk om deze locatie te voet of per machine te betreden. Defensie is momenteel nog in gesprek met de Gemeente Schagen en de Provincie Noord-Holland over een mogelijk locatie-alternatief voor deze behoefte elders in de gemeente Schagen. Er wordt hierbij gekeken naar een mogelijk locatie-alternatief in de buurt van Groote Keeten.

Ouddorp en Oostvoorne:

Ouddorp en Oostvoorne zijn beide locaties die in Natura 2000-gebied liggen en die intensief recreatief worden gebruikt. Ook liggen beide gebieden in verstoringsgevoelige gebieden en zijn er rijksmonumentale panden aanwezig. In het planMER scoren deze locaties dan ook zeer negatief.

Behoefte IX: Onbemande maritieme helikopters

In het planMER zijn de resultaten op het gebied van natuur en het doorkruisen van bestaande zones in het luchtruim negatief voor de volgende alternatieve routes voor onbemande drones. Een belangrijk onderscheidend criterium is hierbij het verminderen van hinder voor zowel mens als natuur.

Rechtstreeks:

Resultaten van het planMER tonen aan dat een rechtstreekse route bestaande zones en activiteiten in het luchtruim doorkruist. Dit is een negatief effect wat niet inpasbaar is.

Langs Natura2000:

Uit het planMER komt naar voren dat de route langs Natura 2000 negatief scoort op het thema Natuur. Vliegen over de lange (landinwaartse) route langs de kust is te dicht bij gevoelig duingebied gelegen. Hierbij zijn er ook negatieve effecten op de route van trekvogels en stikstofgevoelig duingebied.

In het vervolgproces wordt de route langs vaarroutes verder geoptimaliseerd waarbij wordt gekeken naar het meenemen van positieve elementen uit de alternatieve routes die niet verder worden onderzocht.

Behoefte X: Stationering en corridors onbemande cargodrones

Voor de behoefte van stationering en corridors onbemande cargodrones kwam uit het planMER naar voren dat langere vliegroutes aanzienlijk meer overlast op de leefomgeving en natuur tot effect heeft. Deze effecten zijn van dergelijk negatieve aard dat de volgende locatie-alternatief niet verder wordt onderzocht:

Permanente Stationering Twente Airport:

Uit het planMER komt voor Twente Airport naar voren dat permanente stationering leidt tot onnodige lange

vliegroutes met meer negatieve effecten. Permanente stationering van drones op Twente Airport wordt daarmee niet verder onderzocht. Echter wordt op aangeven van de lokale overheden de corridor van vliegveld Deelen naar Twente Airport wel verder onderzocht met het doel van incidenteel gebruik van cargodrones op Twente Airport.

Locatie-alternatieven die wel verder worden onderzocht

Het volgende schema geeft een overzicht van locatie-alternatieven die voor de genoemde behoeftes met een bovenregionale afweging in de huidige fase wel worden onderzocht:

Behoefte	Verder te onderzoeken locatie-alternatieven
I: Concentreren en versterken ondersteunende eenheden	Zeewolde – Spiekweg
	Zeewolde – Oosterwold
	Intensivering van activiteiten op bestaande defensielocaties in Stroe en Ermelo
II: Extra locatie grootschalige munitieopslag	Staphorst
	Weerselo
	Biddinghuizen
III: Nieuwe munitieopslag snel-inzetbare-capaciteit	Kollumerwaard – West
	Lemmer
	Kollumerwaard - Oost
IV: Nieuw terrein voor oefenen en trainen met explosieven (springterrein)	Arnhem – Rozendaal
	Kollumerwaard
	Lelystad
V: Oefendorp	Nassau-Dietz Kazerne
	Weerterheide
	Marnewaard
	De Haar
	Leusderheide
VI: Amfibisch oefengebied	Marnehuizen
	Vliehors
	Maasvlakte
	Groote Keeten

IX: Onbemande maritieme helikopters	Langs vaarroutes (onderzoek naar optimalisatie vliegroutes met evt. positieve elementen uit de niet verder te onderzoeken alternatieven)
X: Stationering en corridors onbemande cargo-drones	Stationering Deelen Directe routes hebben de voorkeur, maar wel met optimalisatie

Voor behoeftes VII (Gegarandeerde havencapaciteit Host Nation Support (HNS)), XI (Laagvlieggebieden helikopters) en XII (Helikopterlandingsplaatsen) geldt dat alle locatie-alternatieven verder worden onderzocht.

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag
de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Onze referentie
BS2024040098

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en
onderwerp vermelden.*

Datum 12 december 2024
Betreft Resultaten van de eerste trechtering van de locatie-
alternatieven uit het NPRD voor de behoeftes uitbreiding
jachtvliegtuigcapaciteit en een korte onverharde landingsbaan

Geachte voorzitter,

Op 12 november jl. heb ik uw Kamer geïnformeerd over de locaties die Defensie in het kader van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) wel en niet verder zal onderzoeken (kamerstuk 36 527 nr. 7). In die brief ontbraken de resultaten van het onderzoek naar de behoeftes voor uitbreiding van de jachtvliegtuigcapaciteit en een korte onverharde landingsbaan voor tactisch luchttransport. Deze resultaten zijn nu wel beschikbaar. Met deze brief informeer ik uw Kamer welke locatie-alternatieven voor deze twee behoeftes wel en niet verder worden onderzocht.

Defensie spant zich in om betrokkenen zo snel en duidelijk mogelijk van informatie over het NPRD te voorzien. Dit doet Defensie door beantwoording van ontvangen zienswijzen en het organiseren van informatieavonden in alle provincies en in veel van betrokken gemeenten. Daarnaast onderschrijf ik de oproep van betrokkenen om zo spoedig mogelijk duidelijkheid te geven aan andere overheden, burgers en bedrijven. Met name over de behoefte uitbreiding jachtvliegtuigcapaciteit zijn begin dit jaar veel zienswijzen op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ontvangen. Tijdens de informatiebijeenkomsten waren er veel vragen en zorgen over beide behoeftes. Voor de uitbreiding van jachtvliegtuigcapaciteit hadden deze met name betrekking op de toename van geluidsoverlast en de mogelijke effecten op leefbaarheid en gezondheid. Met betrekking tot de behoefte voor een korte onverharde landingsbaan kwamen met name zorgen en vragen over geluid, het milieu, de gezondheid van omwonenden en toekomstige (woningbouw)plannen naar voren. Ik begrijp deze zorgen goed. Daarom zijn deze elementen als belangrijk onderdeel in het planMER meegenomen.

Aan de hand van de beschikbare planMER-resultaten is een eerste trechtering gemaakt om te bepalen welke locatie-alternatieven wel en niet verder zullen worden onderzocht. Dit betekent niet dat de locatie-alternatieven die in de huidige fase van het NPRD niet verder worden onderzocht, definitief afvallen. Dat gebeurt als de Beleidsvisie Ruimte voor Defensie in 2025 door het kabinet definitief wordt vastgesteld. De reden hiervoor is dat bij het verschijnen van het planMER voor iedereen inzichtelijk moet zijn hoe alle locatie-alternatieven die in de NRD (NRD; kamerstuk 36 124 nr. 41) en in de Nota van Antwoord (kamerstuk 36 124, nr. 44) zijn opgenomen, zijn beoordeeld. Het planMER moet dus aansluiten bij de door het kabinet vastgestelde NRD voor alle locatie-alternatieven.

Eerste trechtering behoefte uitbreiding jachtvliegtuigcapaciteit

Het is noodzakelijk om activiteiten met jachtvliegtuigen binnen Nederland uit te breiden. Ondanks intensief gebruik van simulatoren en oefeningen in het buitenland zijn er momenteel onvoldoende mogelijkheden binnen Nederland. De uitbreiding is nodig voor de geoefendheid van onze vliegers. Ook is extra capaciteit nodig voor tijdelijke stationering van jachtvliegtuigen van bondgenoten ('bed-

down') en voor tactische spreiding van eigen jachtvliegtuigen en van bondgenoten op basis van het 'Agile Combat Employment' (ACE) concept van de NAVO. Daarnaast is extra capaciteit nodig vanwege de bijdrage van Nederland aan grootschalige NAVO-oefeningen als Frisian Flag en NATO-flag.

De totale uitbreiding van jachtvliegtuigactiviteiten die Defensie voor ogen heeft, komt neer op 2.300 sorties (start en landing) op jaarbasis. Dit komt bovenop de huidige beschikbare ruimte van 5.200 sorties per jaar, en telt dus op tot een totaal van 7.500 sorties per jaar verspreid over Nederland.

Voor deze behoefte is gekeken naar zes militaire luchthavens/locaties. Aanvullend zijn drie civiele luchthavens beschouwd. Dit heeft geresulteerd in de volgende alternatieven:

- Uitbreiding van de bestaande jachtvliegtuiglocaties (vliegbases Leeuwarden en Volkel).
- Toevoegen van één extra jachtvliegtuiglocatie:
 - Uitbreiding op vliegbasis Eindhoven, vliegbasis Gilze-Rijen, vliegbasis Woensdrecht, vliegbasis de Peel heropenen of samenwerking met een civiele luchthaven.
- Toevoegen van twee extra jachtvliegtuiglocaties:
 - Uitbreiding op twee locaties: vliegbasis Eindhoven, vliegbasis Gilze-Rijen, vliegbasis Woensdrecht, vliegbasis de Peel heropenen en/of samenwerking met een civiele luchthaven.

Per luchthaven is omwille van de objectieve vergelijking gekeken naar twee scenario's:

- 1.150 extra sorties (halve behoefte);
- 2.300 extra sorties (hele behoefte).

De resultaten van de eerste trechtering voor deze locatie-alternatieven zijn samengevat in de volgende tabel:

Behoefte	Verder te onderzoeken locatie-alternatieven	Niet verder te onderzoeken locatie-alternatieven
Jachtvliegtuigcapaciteit	• De Peel (Luitenant-Generaal Bestkazerne), Groningen Airport Eelde en Lelystad Airport (<i>hele en halve behoefte</i>) • Vliegbasis Woensdrecht en Twente Airport (<i>maximaal halve behoefte</i>)	• Vliegbasis Volkel • Vliegbasis Leeuwarden • Vliegbasis Gilze-Rijen • Vliegbasis Eindhoven

Geluidshinder kwam als grote zorg in de vragen en zorgen van omwonenden naar voren. Het aantal geluidgehinderde woningen is daarom als belangrijk aspect in het planMER meegenomen. Uit de planMER-resultaten blijken deze uitkomsten ook duidelijk onderscheidend voor de onderzochte alternatieven.

Lelystad Airport heeft significant de minste negatieve geluidseffecten op woningen. Zowel bij een hele als een halve behoefte. Voormalig vliegbasis De Peel en daarna Groningen Eelde Airport volgen als minst slechte alternatieven op het gebied van geluidshinder. Hierbij heeft Groningen Eelde Airport ten opzichte van De Peel meer woningen met een hoge (> 55 dB) tot zeer hoge geluidsbelasting (> 70 dB) en scoort daarom per saldo relatief slechter (ook al heeft De Peel dan weer meer woningen in de laagste geluidbelastingklassen). Deze drie luchthavens hebben over het geheel gezien significant minder geluidbelaste woningen dan de overige luchthavens en zullen daarom verder worden onderzocht voor de capaciteit van zowel de hele behoefte als maximaal een halve behoefte.

Twente Airport en vliegbasis Woensdrecht hebben significant meer geluidgehinderde woningen in lagere geluidsklassen (48 – 55 dB) dan de hiervoor genoemde drie luchthavens. Hierbij heeft Twente Airport relatief meer woningen in de geluidsklassen tot 70 dB dan Woensdrecht en Woensdrecht juist meer woningen in de hoogste geluidsklasse. Bij beide luchthavens is het verschil tussen een halve en hele behoefte aanzienlijk. Daarom worden deze luchthavens voor maximaal een halve behoefte verder onderzocht. Bij Twente Airport zijn voorgenomen woningbouwplannen een aandachtspunt.

De militaire luchthavens Volkel en Leeuwarden hebben duidelijk de hoogste aantallen geluidgehinderde woningen in alle geluidsklassen en scoren het slechtst op dit aspect. De militaire luchthavens Gilze-Rijen en Eindhoven scoren ook slechter, met name omdat zij vanwege hun ligging in een stedelijke omgeving substantieel hogere aantallen gehinderden hebben. Ook is in deze stedelijke regio's veel nieuwbouw gepland.

Eerste trechtering behoefte korte onverharde landingsbaan

Voor het oefenen van tactische landingen met transportvliegtuigen heeft Defensie de behoefte aan een korte/smalle onverharde landingsbaan (een zogenoemde 'dirt strip'). Deze behoefte is nodig om vliegtuigbemanningen te kunnen trainen in het landen en opstijgen van een dergelijke baan. Ook gaat het om het opleiden en trainen van het snel prepareren en herstellen van deze 'dirt strips' door de 11^e Luchtmobiele Brigade en het Korps Commando Troepen.

De kwantitatieve behoefte is minimaal 240 vliegtuigbewegingen per jaar. Dit aantal beperkt zich tot trainingen vlak voor inzet. Om de eenheden constant geoefend te houden, is een totale behoefte van 625 vliegtuigbewegingen op jaarbasis nodig. Zowel de volledige als beperkte behoefte vraagt om ruimte in een geluidscontour van een luchthaven. Er zijn hiervoor drie soorten alternatieven bekeken:

- Militaire vliegbases: er is naar drie militaire luchthavens gekeken;
- Bestaande oefenterreinen: er zijn vijf oefenterreinen beschouwd;
- Aanvullend is één burgerluchthaven onderzocht.

Per alternatief is gekeken naar de volgende scenario's:

- 240 vliegtuigbewegingen (beperkte training voor inzet); 625 vliegtuigbewegingen (volledige behoefte).

De resultaten van de eerste trechtering van de behoefte voor een 'dirt strip' zien er als volgt uit:

Behoefte	Verder te onderzoeken locatie-alternatieven	Niet verder te onderzoeken locatie-alternatieven
Korte, onverharde landingsbaan tactisch luchttransport ('dirt strip')	• Militair luchtvaartterrein Deelen • De Peel (Luitenant-Generaal Bestkazerne) • Vliegbasis Gilze-Rijen • Oefenterrein Leusderheide	• Twente Airport • Oefenterreinen De Haar, Havelte-West, Oirschotse Heide, Rucphense Heide

Voor deze behoefte geldt dat vliegbasis Gilze-Rijen en het oefenterrein Havelte-West de meeste geluidgehinderde woningen hebben. Bij militair luchtvaartterrein Deelen en De Peel is dit het minst. Op de oefenterreinen is de impact op recreatie, landschap en aardkundige waarden het grootst, op de vliegvelden is m.u.v. Twente Airport (vanwege beperkte ruimte) weinig aantasting van deze elementen. De impact op natuur is het grootst bij Deelen, vanwege de ligging midden op de Veluwe. Dit effect wordt daarom verder onderzocht. Ook oefenterreinen De Haar, Havelte-West en Twente Airport scoren op dit element relatief slecht.

Bij de oefenterreinen Havelte-West, Oirschotse Heide en Rucphense Heide geldt dat een (groot) verdringingseffect optreedt voor andere oefeningen op het oefenterrein bij het situeren van een 'dirt strip' op deze locaties. Voor de verder te onderzoeken locaties worden zowel de volledige als de beperkte behoeftes onderzocht.

Vervolgproces

In de bestuurlijke overleggen van 2 december jl. heb ik de betrokken provincies en gemeenten geïnformeerd over deze eerste uitkomsten van het planMER-onderzoek. In deze overleggen ben ik ingegaan op de door de bestuurders gestelde vragen en geuite zorgen. Zo waren er vragen over de uitkomsten van het planMER-onderzoek. Bestuurders hebben meer toelichting gekregen waarom sommige vliegvelden wel en sommige vliegvelden niet verder onderzocht worden. Ook werd in veel van de overleggen gewezen op de impact voor de omgeving of de mogelijke invloed op andere ruimtelijke plannen in het betreffende gebied, bijvoorbeeld voor woningbouw of recreatie en natuur.

Met het verschijnen van deze brief worden ook de verschillende groepen belanghebbenden geïnformeerd. Dit gebeurt door middel van het verstrekken van informatie aan betrokken medeoverheden. Ook worden overlegorganen rondom de militaire vliegbases en civiele luchthavens op de hoogte gebracht. Via diverse landelijke, regionale en sociale media worden de uitkomsten actief gecommuniceerd aan een breder publiek.

Op basis van het definitieve planMER zal het kabinet na verder bestuurlijk overleg met de provincies en gemeenten naar verwachting in het eerste kwartaal van 2025 de voorlopige voorkeurslocaties bekend maken. Deze worden als onderdeel van het ontwerp van de Nationale Beleidsvisie Ruimte voor Defensie opnieuw ter inzage gelegd. Iedereen kan wederom zienswijzen indienen die zullen worden meegenomen in de besluitvorming van definitieve locaties door het kabinet. Hierover zal uw Kamer naar verwachting in de tweede helft van 2025 worden geïnformeerd. Na vaststelling van de voorkeurslocaties zal - ook dan in nauw contact met andere overheden en met de omwonenden van die locaties - verdere uitwerking van de plannen plaatsvinden. Ik wil dit in goed overleg doen en, waar dit aan de orde en realistisch gezien mogelijk is, tot goede afspraken komen over de noodzakelijke randvoorwaarden.

Hoogachtend,

DE STAATSGESCHIEDENIS VAN DEFENSIE

Gijs Tuinman